

Uit de getuigenis van Raphaël Smet, soldaat in de Eerste Wereldoorlog

Luc Vanborm

Mijn grootvader, Raphaël Smet, is geboren in 1896 en gestorven in 1970 aan een longaandoening, ten dele als gevolg van schade door blootstelling aan mosterdgas tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de oorlog is hij getrouwd met Bertha De Vijlder. Ze kregen zeven kinderen. Tot na de Tweede Wereldoorlog werkte hij in het 'Arsenaal' in Gentbrugge. Daarna begon hij in Gentbrugge een 'poppenhospitaal', waar poppen werden hersteld. Hij was zeer geïnteresseerd in fotografie, muziek en bandopnames maken. Eind jaren 1960 heeft hij bandopnames gemaakt waarin hij vertelt over zijn belevenissen als 18-jarige soldaat tijdens de Eerste Wereldoorlog. Ik heb de banden getranscribeerd, en wel om twee redenen. Zeker als aandenken aan en uit eerbied voor mijn grootvader. Maar ook omdat binnen tien jaar de Eerste Wereldoorlog honderd jaar geleden zal zijn en de oorlogswaanzin nog overal en meer indringend dan ooit voelbaar is, niettegenstaande de generatie babyboomers de eerste generatie in Europa is die reeds zolang in 'vrede' leeft.

Uit de inleiding

Mijn beste kinderen en kleinkinderen, uw bonpa gaat nu eens vertellen wat hij zoal is tegengekomen in de oorlog van 14-18. Ik weet dat het velen van u zal interesseren om zo eens de echte waarheid te weten. Voor mij is het een plezier om dat nog allemaal eens te vertellen...

Raphaël Smet als soldaat

Ge weet dat er na de oorlog verschillende boeken zijn uitgekomen die als titel hadden *De memoires van Chamberlain*, *De memoires van Churchill* enz...: enz... Die boeken zijn misschien wel geschreven door die mensen, dat kan zijn, maar die mensen hebben helemaal gene tranché gezien of gekend. Dat waren hooggeplaatste officieren en generaals, en die kwamen niet licht in de loopgraven. Maar ik zal jullie eens mijn definitieve waarheid zeggen van al wat ik meegemaakt heb binst de oorlog, wat ik er mij nog van herinner. Al wat ik jullie nu ga vertellen is in alle waarheid gezegd, geen enkele leugen. Ik heb veel plezier gehad, maar we zijn natuurlijk ook veel tegengekomen. Ik zal jullie zowel mijn plezier als mijn tegenslagen vertellen, zoveel als ik mij kan herinneren. [...]

Over de wapenstilstand

[...] We zijn dan vooruit gegaan tot aan Landegem. Ge kunt denken hoe lang we daarop gemarcheerd hebben. Het offensief is begonnen rond de 10e-oktober of daaromtrent, en als we al een maand aan gang waren naar Gent op, kwamen we in Landegem terecht. Daar hebben we vierentwintig uur gelegen. Het was zeer goed weer want we konden van ver de schim van het Belfort en Sint-Baafs zien. Onderweg waren er natuurlijk ook heethoofden geweest, maar het heeft hun leven gekost, die zich niet konden inhouden en ze gingen naar huis en patatie en patata en ze lieten zich zien. Ze zijn onderweg doodgeschoten en dus nooit thuisgeraakt. Maar ik heb mij altijd goed verstoep tot aan de 11e november. We werden 's avonds om 10 uur afgelost in Landegem en moesten terugkeren tot in Aalter. En daar werd er ons 's nachts gezegd dat in geval dat 's morgens den 11e om 11 uur het muziek ging uitgaan, dat dat het bewijs zou zijn dat het wapenstilstand zou geweest zijn. De inhoud daarvan kenden wij niet, wapenstilstand, ja, dat betekent geen oorlog meer, dat we niet meer moesten schieten, maar we konden dat niet geloven. Die nacht hebben wij uit curiositeit niet veel geslapen. Aalter was al goed bezet met de mensen die weergekeerd waren en er werd daar feest gehouden zoveel als maar mogelijk was. We stonden om 10 uur al gereed, het muziek stond op de markt van Aalter, af te wachten wat er ging gebeuren als het 11 uur was. En ja, juist klokslag 11 uur, enfin, een minuutje of 3 na 11 uur, kwam de 'chef de musique' van het Negentiende buiten en hij riep (het was gelijk ene die zot werd): "*Messieurs, la guerre est finie.*"

Ge moet niet vragen wat er dan omgegaan is tussen de bevolking en ook tussen ons van contentement. Hij begon met de Brabançonne te spelen en daarna het ene marchke na het andere, door het dorp van Aalter, vergezeld achter het muziek van heel de bevolking van Aalter die mee aan 't zingen en spelen en aan 't dansen was. Er kwam daar geen einde aan. Dat heeft tot een stuk in de namiddag geduurd. Ik ben zo rap mogelijk naar den bureau gegaan van de compagnie, bij de commandant en hem congé gevraagd om te mogen naar huis gaan. Dat heb ik gewillig, goed en rap gekregen. Ik was dus een van de eerste die met een bewijs naar Gent zou mogen gegaan zijn, maar ik durfde niet. Want

er werd daar van alles rondgestrooid: er werd daar gezegd dat ze al soldaten gevonden hadden onderweg met hun hoofd afgesneden, maar er wordt zoveel gezegd, de mensen doen er liever wat bij dan een beetje af. Ik geloofde er niet veel van maar ik was toch benauwd. En voor het zekerste, als ik 's avonds mijn congé kreeg, heb ik het mij toch niet geriskeerd om 's nachts te beginnen marcheren, en ben ik dus den 12e, 's morgens vroeg, het was nog niet helemaal klaar, te voet naar Gent gekomen. De 12e, als ge u dat kunt rappeleren of in de boeken hebt gelezen, heeft de koning zijn intrede gedaan in Gent. Voor mij was dat niks interessants natuurlijk. Mijn doel was om rap thuis te zijn en mijn ma, mijn pa en mijn zusters te kunnen zien.

Ik ben dus beginnen marcheren en marcheren tot als ik voor Gent kwam. En als ik voor Gent kwam aan Mariakerke, de Bevrijdingslaan dat ze nu zeggen, kwamen er al meisjes bij mij, de ene droeg mijn geweer, de andere mijne zak, enfin ik moest niks anders doen dan naast hen gaan want ze waren hovaardig dat ze mijn geweer en mijn zak konden dragen. Tot op de Koornmarkt. Als ik op de Koornmarkt kwam, zag ik daar iemand uit ons gebuurte en die herkende mij nog. En die was zodanig perplex dat ze de ganse ceremonie met de koning die nog moest gebeuren, in plan liet. Ze liep voor naar Ledeberg om te gaan zeggen dat ik ging achterkomen, dat ze mij gezien had. Dat was natuurlijk een heel groot evenement voor dat mens. Ik ben dan eerst naar mijn meetje gegaan om ze thuis niet teveel te doen verschieten en ik ben langs daar toen naar huis gegaan. Maar om van mijn meter naar huis te gaan waren er drie wegen: ge had de Boulevard Frère Orban, ge had de Sint-Lievenspoort en ge had de Keizerpoort, de Keizerstraat in die tijd.

En ik ben dan thuisgeraakt. De vreugde die dan ontstaan is, is niet te expliqueren of te beschrijven, als ge zo vier jaar lang uit huis geweest zijt, en uw ouders gepeinsd hebben dat ge nooit meer zoudt weerkeren. Ongelukkiglijk, als ik thuiskwam, waren mijn twee zusters vreselijk ziek. Die zusters waren erg aangedaan, dat heeft hun ziekte niet verkort, ook niet verlengd, maar ze zijn ongelukkiglijk toch gestorven als ik van den troep af was.

Als ik dan een dag of twee thuis was, kwam er een schipper zeggen dat onze Hubert op komst was, mijn broer. Hij was langs een andere kant, hij was bij de infirmiers, bij de brancardiers liever, aangezien hij bij het muziek was binst de oorlog (die moesten dienst doen als brancardier) en hij kwam langs de Hoveniersstraat binnen (de schipper was voorop gekomen om hen niet teveel te doen verschieten). Hij is dan ook thuis gekomen en wij hebben wij een dag of drie, vier kermis gehouden natuurlijk, ten toppunt, zo hard en zoveel als we konden. Bezoek gekregen van al onze kennissen enz...enz...

Het was bij iedereen natuurlijk zo wel niet: wij mogen Onze Lieve Heer danken dat het zo goed afgelopen geweest is, want ik zou u nog kunnen vertellen van wat ik tegengekomen ben onder mijn baan als ik 'porteur des plis' was. Ik heb u nog gezegd dat ik niet licht vrijwillig op iemand zou geschoten hebben, maar ik ben toch op mijn

weg één keer verplicht geweest, om mijn eigen te verdedigen. Dat waren mitrailleurs van de Duitsers die op een boom geklommen waren en ik zag dat, en ik moest met mijn plis van de commandant naar de majoor gaan, en ze hadden mij gezien. En ze hadden zeker met hun jumelle dat briefje gezien dat ik in mijn handen had en dat was natuurlijk hun doel om mij van kant te maken. Ze waren dus in een boom geklommen en ik had het gelukkig op tijd gezien. Ik liet mij in de gracht vallen langs de baan en dan heb ik naar hen geschoten, niet met het gedacht om hen dood te schieten, maar algeleijk zal ik misschien wel ene gehad hebben, want als hij zo halfweg op de boom geklommen was, en ik had geschoten, zag ik er hem afvallen. Heb ik hem getroffen, ik weet het niet, heb ik hem niet getroffen, godzijdank. Ik heb het alleen maar gedaan uit zelfverdediging. Ge ziet, dat zijn allemaal passages die ik niet verteld heb van mijn weg van het front naar Gent.

Als we dus een dag of drie, vier thuis waren, moest ik mijn compagnie weer gaan vervoegen. Die lagen op Destelbergen en na lang zoeken en vragen heb ik dat toch gevonden. Vandaar zijn we dan te voet, ik druk er op, TE VOET, naar Duitsland gegaan. Dan was er natuurlijk geen schieten of geen miserie meer, we hadden eten en drinken op tijd, en we moesten zo dagelijks 20 km, nu eens 30 km dan eens 10 km gaan. Dat was naargelang hoever we moesten zijn. We moesten altijd 5 km achter de Duitsers blijven die achteruit trokken, dat waren de consignes die toen gegeven werden. En nu en dan vonden wij een wagen van de Duitsers die achtergebleven was, en nu en dan een aantal Duitsers die hen overgaven. Tot als we in Duitsland kwamen. Daar was het effenaf een dessertje van de oorlog. Want ge zoudt eens moeten gezien hebben als wij in Krefeld kwamen (toen waren we natuurlijk Aachen gepasseerd), zoudt ge eens moeten gezien hebben hoe dat volk gereed stond, ons af te wachten, met hun zakdoeken zwieren en roepen (wat ze riepen was allemaal op zijn Duits, dat verstonden wij niet), we werden daar aanvaard, hoe zal ik zeggen, gelijk een koning die de eerste keer een stad gaat bezoeken. Zwaaien en roepen en tieren en bloemen smijten...

Als we daar een dag of acht waren, keerden de kaarten, ze werden ons gewend en ze werden alsmaar stouter. Als ge bijvoorbeeld voor een winkel stond te kijken, en ge stond daar een minuutje of drie voor, kon het goed gebeuren, dat de eigenaar van de winkel of degene die de winkel openhield, de perchiene voor uw neus liet zakken en dat wilde zeggen: *"We moeten van u niet hebben, ge moogt voort gaan."* Maar dat was een beetje de Belgen hun schuld. Er waren er veel, haatdragende mensen, die al in winkels geweest waren, en daar het en ander gevraagd hadden en die door gingen al zeggende: *"Stuurt uw rekening maar naar de keizer, hij zal het wel betalen."* De mensen hadden daar natuurlijk rap genoeg van. De état major werd verwittigd, dat werd ons verboden om dat te doen, maar dat werd toch gedaan. Als ge zo vier jaar had afgezien was er bij velen geen genade te bekomen.

Na een tijd werden wij ook verplaatst van Krefeld naar Gladbach, of omgekeerd, en

*Raphaël Smet op latere
leeftijd met zijn decoraties*

vandaar moesten we naar Urdingen am Rhein. Dat was een gemeente tegen Duisburg, want als ge over de Rijn keek zag je de fabrieken van Duisburg liggen. Daar heb ik het effenaf goed gehad. In diene tijd speelde ik af en toe wat piano voor de soldaten, en dat was rap geweten, en ze moesten de soldaten verstrooien omdat ze zich niet zouden vervelen en om hun avonden te passeren want anders zouden er daar beestigheden gebeurd zijn. En zo gebeurde het dat ik de toelating kreeg om geen exercitie te doen.

Na vier à vijf maanden werden we afgelost en we kwamen naar Brussel. Als we een tijdje in Brussel gelegen hadden, werd het stilaan tijd, in 1919, om af te zwaaien en zo zijn we godzijdank gezond en wel thuisgekomen, waar we door iedereen goed verwelkomd zijn, dat moet ge niet vragen! En zo heeft uw vader stilaan kennis gekregen met uw ma, die ik al kende van voor dat we naar de oorlog gegaan zijn, en ik ben dan getrouwd.

Wat al die decoraties betreft, awel, denk nu niet als ge ene ziet met zijn borst vol met decoraties, dat dat allemaal is om zogezegd vaderlandslievende verrichtingen gedaan te hebben. Dat is helemaal niet waar, want na de oorlog hebben ze de decoraties naar ons hoofd geslingerd gelijk ne spekkenmarchand de spekken naar de mensen smeët als reclame. Dat was de grootste omkoping die ge u kunt indenken. Denk maar niet dat het allemaal verdiende decoraties zijn die ze op hun borst dragen. Kijk maar naar gelijk welke officier, zijn borst zal vol hangen en als het er op aankomt zit hij altijd achteraan. Wie verdient er dan de decoraties: zij die het volbrengen of zij die achterkomen en het van ver commanderen? [...] Ik ben tijdens de oorlog gedecoreerd geweest met de Leopoldsorde als 't u belieft, en ik ben ze kwijt geraakt door een kleine straf, want ge geraakt ze kwijt gelijk dat ge ze krijgt...